

Gheorghe IUREA
Adrian ZANOSCHI

**algebră
geometrie**

clasa a VII-a

ediția a V-a, revizuită

mate 2000 – standard

ÎNVĂȚARE STANDARD[®]
aprofundare

Algebră

Capitolul I. MULȚIMEA NUMERELOR RAȚIONALE

PP Competențe specifice:

- Identificarea caracteristicilor numerelor raționale și a formelor de scriere a acestora în contexte variate
- Aplicarea regulilor de calcul cu numere raționale, a estimărilor și a aproximărilor pentru rezolvarea unor ecuații
- Utilizarea proprietăților operațiilor în efectuarea calculelor cu numere raționale
- Caracterizarea mulțimilor de numere și a relațiilor dintre acestea, utilizând limbajul logicii matematice și teoria mulțimilor
- Determinarea regulilor eficiente de calcul în efectuarea operațiilor cu numere raționale
- Interpretarea matematică a unor probleme practice prin utilizarea operațiilor cu numere raționale și a ordinii efectuării operațiilor

1. Mulțimea numerelor raționale (\mathbb{Q}). Reprezentarea numerelor raționale pe axa numerelor, opusul unui număr rațional; valoarea absolută; $\mathbb{N} \subset \mathbb{Z} \subset \mathbb{Q}$. Compararea și ordonarea numerelor raționale

PE-PP

- Mulțimea tuturor fracțiilor echivalente cu o fracție dată se numește număr rațional.
- Un număr rațional poate fi exprimat fie printr-o fracție ordinară, $\frac{a}{b}$, $a, b \in \mathbb{Z}$, $b \neq 0$, fie printr-o fracție zecimală finită sau periodică (câtuș dintre a și b).
- Notăm cu \mathbb{Q} mulțimea numerelor raționale.
- $\mathbb{Q} = \left\{ x \mid x = \frac{a}{b}, a, b \in \mathbb{Z}, b \neq 0 \right\}$.
- Opusul unui număr rațional r este numărul $-r$.
- Distanța măsurată pe axa numerelor, între origine și punctul corespunzător numărului rațional r , se numește modulul numărului r și se notează $|r|$.

Capitolul V. ELEMENTE DE ORGANIZARE A DATELOR

PP Competențe specifice:

- Identificarea unor corespondențe între diferite reprezentări ale aceluiași date
- Reprezentarea unor date sub formă de grafice, tabele sau diagrame statistice în vederea înregistrării, prelucrării și prezentării acestora
- Alegerea metodei adecvate de rezolvare a problemelor în care intervin dependențe funcționale sau calculul probabilităților
- Caracterizarea și descrierea unor elemente geometrice într-un sistem de axe ortogonale
- Analizarea unor situații practice cu ajutorul elementelor de organizare a datelor
- Transpunerea unei relații dintr-o formă în alta

1. Produsul cartezian a două mulțimi nevide. Reprezentarea într-un sistem de axe ortogonale a unor perechi de numere întregi

PE-PP

Dacă A și B sunt două mulțimi (nevide), atunci produsul lor cartezian (în această ordine) este mulțimea perechilor ordonate (a, b) , unde $a \in A$ și $b \in B$:

$$A \times B = \{(a, b) \mid a \in A \text{ și } b \in B\}.$$

Probleme rezolvate

PE 1^R Fie $A = \{x \in \mathbb{Z} \mid |x| \leq 1\}$ și $B = \{x \in \mathbb{Z} \mid 0 < x + 3 \leq 2\}$. Determinați $A \times B$.

Rezolvare: Deoarece $A = \{-1, 0, 1\}$ și $B = \{-2, -1\}$, rezultă că $A \times B = \{(-1, -2); (-1, -1); (0, -2); (0, -1); (1, -2); (1, -1)\}$.

PE 2^R a) Dacă mulțimea A are 2 elemente, iar mulțimea B are 3 elemente, câte elemente are $A \times B$?

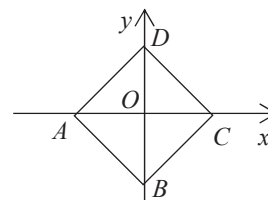
b) Dacă A are 3 elemente, iar $A \times B$ are 18 elemente, câte elemente are B ?

c) Dacă $A \times B$ are 12 elemente, câte elemente are $B \times A$?

Rezolvare: Dacă A are a elemente, iar B are b elemente, atunci $A \times B$ are ab elemente. Rezultă că: a) $A \times B$ are $2 \cdot 3 = 6$ elemente; b) B are $18 : 3 = 6$ elemente; c) $B \times A$ are $b \cdot a$ elemente, unde $a \cdot b = 12$, deci $B \times A$ are 12 elemente.

PE 3^R Un pătrat are vârfurile situate pe axele de coordonate ale reperului xOy , iar lungimea laturii este egală cu $3\sqrt{2}$. Aflați coordonatele vârfurilor pătratului.

Rezolvare: Fie $ABCD$ pătratul dat, notat ca în figură. Deoarece $AC = 6$, rezultă că $OA = OB = OC = OD = 3$ și atunci $A(-3, 0)$, $B(0, -3)$, $C(3, 0)$ și $D(0, 3)$.

Geometrie

Capitolul I. PATRULATERE

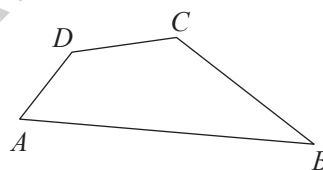
PP Competențe specifice:

- Identificarea patrulaterelor particulare utilizând proprietățile precizate
- Utilizarea proprietăților calitative și metrice ale patrulaterelor în rezolvarea unor probleme
- Exprimarea prin reprezentări geometrice a noțiunilor legate de patrulaterare
- Alegerea reprezentărilor geometrice adecvate în vederea optimizării calculelor de lungimi de segmente, de măsuri de unghiuri și de arii
- Interpretarea informațiilor deduse din reprezentări geometrice în corelație cu anumite situații practice

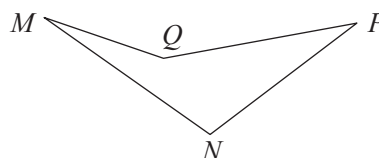
1. Patrulaterare convexe

PE-PP

1. Patrulater convex $ABCD$:

2. Patrulater concav $MNPQ$:

3. Suma măsurilor unghiurilor unui patrulater convex este egală cu 360° .

Probleme rezolvate

PE 1^R Andrei construiește în jurul locuinței un gard în formă de patrulater $ABCD$. Pentru aceasta pune 20 de stâlpi pe $[AB]$ și 15 stâlpi pe $[BC]$ din 2 în 2 m; 10 stâlpi pe $[CD]$ și 12 stâlpi pe $[DA]$ din 3 în 3 m (în fiecare vârf al patrulaterului este pus câte un stâlp). Care este lungimea gardului construit de Andrei?

Rezolvare: Pe latura $[AB]$ sunt puși 20 de stâlpi, deci sunt 19 distanțe de câte 2 m între doi stâlpi. Rezultă că $AB = 19 \cdot 2 \text{ m} = 38 \text{ m}$. Analog, $BC = 14 \cdot 2 \text{ m} = 28 \text{ m}$; $CD = 9 \cdot 3 \text{ m} = 27 \text{ m}$ și $DA = 11 \cdot 3 \text{ m} = 33 \text{ m}$. Lungimea gardului construit este egală cu 126 m.

Capitolul IV. CERCUL

PP Competențe specifice:

- Recunoașterea și descrierea elementelor unui cerc, într-o configurație geometrică dată
- Calcularea unor lungimi de segmente și a unor măsuri de unghiuri utilizând metode adecvate în configurații geometrice care conțin un cerc
- Utilizarea informațiilor oferite de o configurație geometrică pentru deducerea unor proprietăți ale cercului
- Exprimarea proprietăților elementelor unui cerc în limbajul matematic
- Interpretarea informațiilor conținute în probleme practice legate de cerc

1. Definiția cercului. Elemente ale cercului: centru, rază, coardă, diametru, arc. Interiorul și exteriorul cercului. Discul

PE-PP

1. Definiție. Fie O un punct în plan și r un număr real pozitiv. *Cercul cu centrul în O și raza r este mulțimea tuturor punctelor din plan situate la distanța r față de O și se notează astfel: $\mathcal{C}(O, r)$.*

2. Definiție. Dacă M și N sunt două puncte ale unui cerc, segmentul MN se numește *coardă* (în acel cerc). O coardă care conține centrul cercului se numește *diametru* al cercului. Capetele diametrului se numesc *puncte diametral opuse*.

3. Definiție. Fie un cerc $\mathcal{C}(O, r)$ și A, B două puncte ale cercului $\mathcal{C}(O, r)$. Mulțimea punctelor de pe cerc, situate în interiorul unghiului $\sphericalangle AOB$, împreună cu A și B se numește *arcul mic AB* ; se notează \widehat{AB} . Mulțimea punctelor de pe cerc, situate în exteriorul unghiului $\sphericalangle AOB$, împreună cu punctele A și B se numește *arcul mare AB* ; se notează \widehat{ACB} , unde $C \in \mathcal{C}(O, r) \cap \text{Ext}(\sphericalangle AOB)$.

Dacă A și B sunt puncte diametral opuse, atunci arcele de cerc cu extremitățile în A, B se numesc *semicercuri*.

4. Definiție. Cercurile care au raze egale se numesc *cercuri congruente*.

5. Definiție. Cercurile care au același centru se numesc *cercuri concentrice*.

6. Definiție. Fie cercul $\mathcal{C}(O, r)$. Mulțimea punctelor M din plan cu proprietatea $OM < r$ se numește *interiorul cercului* și se notează astfel: $\text{Int } \mathcal{C}(O, r)$.

Mulțimea punctelor N din plan cu proprietatea $ON > r$ se numește *exteriorul cercului* și se notează cu $\text{Ext } \mathcal{C}(O, r)$.

7. Definiție. Fie O un punct în plan și r un număr real pozitiv. Discul cu centrul O și raza r este mulțimea $\mathcal{C}(O, r) \cup \text{Int } \mathcal{C}(O, r)$ și se notează astfel: $\mathcal{D}(O, r)$.

8. Propoziție. Prin două puncte distincte, A și B , trec o infinitate de cercuri. Mulțimea centrelor acestor cercuri coincide cu mediatoarea segmentului AB .

9. Propoziție. Nu există niciun cerc care să treacă prin trei puncte coliniare.

Prin trei puncte necoliniare, A, B, C , trece un singur cerc. Centrul său este punctul de intersecție a mediatoarelor triunghiului ABC .

Cuprins

TESTE INIȚIALE	5

ALGEBRĂ

Capitolul I. Mulțimea numerelor raționale

1. Mulțimea numerelor raționale (\mathbb{Q}). Reprezentarea numerelor raționale pe axa numerelor, opusul unui număr rațional; valoarea absolută; $\mathbb{N} \subset \mathbb{Z} \subset \mathbb{Q}$. Compararea și ordonarea numerelor raționale ..	11
2. Operații cu numere raționale	16
a. Adunarea și scăderea numerelor raționale	16
b. Înmulțirea și împărțirea numerelor raționale	18
c. Puterea unui număr rațional	20
d. Ordinea efectuării operațiilor și folosirea parantezelor	23
3. Ecuații de forma $ax + b = 0$, $a \in \mathbb{Q}^*$, $b \in \mathbb{Q}$	27
4. Probleme rezolvate cu ajutorul ecuațiilor	29
5. Recapitulare și sistematizare prin teste	31
6. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare	32

Capitolul II. Mulțimea numerelor reale

1. Rădăcina pătrată a unui număr natural pătrat perfect	34
2. Algoritm de extragere a rădăcinii pătrate dintr-un număr natural. Aproximări	36
3. Exemple de numere iraționale. Mulțimea numerelor reale, \mathbb{R} . Incluziunile $\mathbb{N} \subset \mathbb{Z} \subset \mathbb{Q} \subset \mathbb{R}$	38
4. Compararea și ordonarea numerelor reale. Reprezentarea numerelor reale pe axa numerelor prin aproximări	40
5. Modulul unui număr real. Definiție. Proprietăți	42
6. Reguli de calcul cu radicali	43
7. Adunarea și scăderea numerelor reale	45
8. Înmulțirea și împărțirea numerelor reale. Raționalizarea numitorilor	48
9. Puterea cu exponent întreg a unui număr real	50
10. Ordinea efectuării operațiilor	52
11. Media geometrică a două numere reale pozitive	54
12. Recapitulare și sistematizare prin teste	57
13. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare	58

Capitolul III. Calcul algebric

1. Calcule cu numere reale reprezentate prin litere: adunare, scădere, înmulțire, împărțire, ridicare la putere, reducerea termenilor asemenea	59
2. Formule de calcul prescurtat $(a \pm b)^2 = a^2 \pm 2ab + b^2$; $(a - b)(a + b) = a^2 - b^2$, unde $a, b \in \mathbb{R}$	64
3. Descompuneri în factori utilizând reguli de calcul în \mathbb{R}	67
4. Ecuații de forma $x^2 = a$, unde $a \in \mathbb{Q}_+$	72
5. Recapitulare și sistematizare prin teste	74
6. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare	75

Capitolul IV. Ecuații și inecuații

1. Proprietăți ale relației de egalitate în mulțimea numerelor reale	76
2. Ecuații de forma $ax + b = 0$, $a, b \in \mathbb{R}$. Mulțimea soluțiilor unei ecuații. Ecuații echivalente	78
3. Proprietăți ale relației de inegalitate „ \leq ” pe mulțimea numerelor reale	82
4. Inecuații de forma $ax + b > 0$ ($<$, \leq , \geq), $a, b \in \mathbb{R}$, cu $x \in \mathbb{Z}$	83
5. Probleme care se rezolvă cu ajutorul ecuațiilor și inecuațiilor	85
6. Recapitulare și sistematizare prin teste	88
7. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare	89

Capitolul V. Elemente de organizare a datelor

1. Produsul cartezian a două mulțimi nevide. Reprezentarea într-un sistem de axe ortogonale a unor perechi de numere întregi	90
2. Reprezentarea punctelor în plan cu ajutorul sistemului de axe ortogonale. Distanța dintre două puncte din plan	93
3. Reprezentarea și interpretarea unor dependențe funcționale prin tabele, diagrame și grafice	96

4. Probabilitatea realizării unor evenimente	100
5. Recapitulare și sistematizare prin teste	102
6. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare.....	104
GEOMETRIE	
Capitolul I. Patrulater	
1. Patrulater convexe.....	105
2. Paralelogramul; proprietăți	107
3. Paralelorame particulare: dreptunghi, romb și pătrat; proprietăți.....	111
4. Trapezul; clasificare. Trapez isoscel; proprietăți	115
5. Arii	116
6. Recapitulare și sistematizare prin teste	121
7. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare.....	122
Capitolul II. Asemănarea triunghiurilor	
1. Segmente proporționale. Teorema paralelelor echidistante. Împărțirea unui segment în părți proporționale cu numere (segmente) date.....	125
2. Teorema lui Thales	130
3. Teorema reciprocă a teoremei lui Thales.....	135
4. Linia mijlocie în triunghi. Proprietăți. Centrul de greutate al unui triunghi.....	138
5. Linia mijlocie în trapez. Proprietăți	142
6. Triunghiuri asemenea. Teorema fundamentală a asemănării	145
7. Criterii de asemănare a triunghiurilor	151
8. Recapitulare și sistematizare prin teste	155
9. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare.....	156
Capitolul III. Relații metrice în triunghiul dreptunghic	
1. Proiecții ortogonale pe o dreaptă	158
2. Teorema înălțimii	160
3. Teorema catetei	162
4. Teorema lui Pitagora. Reciproca teoremei lui Pitagora	164
5. Noțiuni de trigonometrie în triunghiul dreptunghic: sinusul, cosinusul, tangenta și cotangenta unui unghi ascuțit	169
6. Rezolvarea triunghiului dreptunghic.....	171
7. Recapitulare și sistematizare prin teste	176
8. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare.....	177
Capitolul IV. Cercul	
1. Definiția cercului. Elemente ale cercului: centru, rază, coardă, diametru, arc. Interiorul și exteriorul cercului. Discul	179
2. Unghi la centru. Măsura arcelor. Arce congruente	182
3. Coarde și arce în cerc (arcelor congruente le corespund coarde congruente și reciproc; proprietatea diametrului perpendicular pe o coardă; proprietatea arcelor cuprinse între coarde paralele; proprietatea coardelor egal depărtate de centru)	185
4. Unghi înscris în cerc. Triunghi înscris în cerc	188
5. Pozițiile relative ale unei drepte față de un cerc. Tangente dintr-un punct exterior la un cerc. Triunghi circumscris unui cerc	191
6. Poligoane regulate. Definiție. Desen	195
7. Calculul elementelor, latură, apotemă, arie, perimetru, pentru următoarele poligoane regulate: triunghi echilateral, pătrat, hexagon regulat	197
8. Lungimea și aria cercului.....	200
9. Recapitulare și sistematizare prin teste	204
10. Probleme pentru pregătirea concursurilor școlare.....	205
MODELE DE TEZE SEMESTRIALE	207
TESTE FINALE	213
INDICAȚII ȘI RĂSPUNSURI	217
BIBLIOGRAFIE	269